

Természetráji kérdés. Folyami sügér (perca flviatilis): a tüskések (acanthopteri) alrendjébe tartozik.
Vegytani kérdés. A háromszög befogói 16 és 30 m.
Képrejtcény. „Tanulók Lapja”.
 A megfejők nevei:

Friedmann Miklós, Hodács Ágoston, Strausz Andor, Bagyary Béla, Hirschlér Károly, Fekete Károly, Berkes László, Fischer I. Baum József, Zugel Sándor, Bergsmann Imre, Biermann Miksa, Fleischmann Dezső, Nagy Béla, Sélley Kázmér, Farkas Aladár, Lederer Gyula, Bornemissza István, Weisz Jenő, Függe Dénes, Kucséra Jenő, Bálint Béla, Laufer Ede, Török Márton, Marjai Ákos, Remer Antal, Czindura Miklós, Stern Pál, Waizenkorn Jakab, Székely Győző, Haerter Ádám, Sáfár Elemér, Steiner Albert, Ádám Gyula, Kejzlár Gyula, Sauer Berthold, Bisicz György, Rosenfeld Richard, Földesi József, Tóth Imre, Lingauer Ferencz, Mandel György, Gyurits Kálmán, Weidinger Béla, Stefanovics Gyula, Márton S. Bienenstock Lázár, Kiss Elemér, Adler Béla, Weisz Ferencz, Pollacsek József, Földi Kálmán, Kiss Ernő, Simon Ernő, Goldner Samu, Csileser Ernő, Schulz Ármán, Róth Ottó, Slákovits Gergely, Kohn Vilmos, Brichta Manó, Konecsny Béla, Slákovits Gergely, Gombássy Mihály, Berger József, Simon János, Kövesi Rudolf, Csipke Pál, Schvarcz Izidor, Lupis Gyula, Márton J., L. Gyárfás Elemér, Várkonyi Rezső, Nagy László, Dudás György, Bándi Ignác.

A kitűzött könyvjutalmat Fekete Károly nyerte el Budapesten.

Szerkesztői telefon.

Szerző. Gyöngye zöngemény biz ez. Aztán nem is szép dolog arról énekelgetni, hogy „ajkam az élvek piszkos vizét iszsa” és e mellett ráripakodni az egész magyar ifjuságra, hogy ilyen-olyan lánczos-lobogós hitvány nációjára! Ne másokat nógassunk, hanem igyekezzünk magunk emberek lenni a gáton, különben veréb mondja a bagoly-nak stb. — **Kiss Pál.** Azt a munkát nem ismerjük. — **Nagy György.** Elkésett. — **G. B.** Ön három ívnyi rig must ír össze a Czinege Pali nagy füleiről ilyen stílusban:

Czinege Pál szobamázló,
 Czinege Pál füle zászló,
 Nem irigylí senki tőle,
 Hogy zászlós ur lett belőle.

Nem fél, hogy Czinege ur amugy Isten igazában felképele, ha ezeket a verseket meghallja?! — **Delta.** Azokat a szép sorokat mintha olvastuk volna már valami — — — Arany János nevű uriember munkáiban, a ki valahol Piripócsan obskurus tamburás és válogató cigány volt s üres óráiban a rajkóknak verseket is szokott csinálni. Hogy maga még ezt nem hallotta?! — **Hodács Á.** Gyulai Pál: Arany János emlékezete. Olcsó

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

könyvtár. Erődi Dániel: Buda halálának széptani tanulmánya, 1867. — Kisf.-társ. Évlapjai: XVII. kötet. A versek gyöngék, de a novemberre szánt cikk jöhet. Eltettük. — **Sz. F. ur E-ben.** Et factum est ita. Mentül több b. küldeményt kérünk és várunk. Bácsika szintén gondolhatna erre. Valóban: annonae caritatis... Hiszen tetszik érteni. — **Friedmann Miklós.** Ha a szerkesztő bácsi itthon volna, ő tán megtudná mondani. — **Leopold Lajos.** A levelet elküldöttük. Miért hallgat a „lant”? — **V. O. Tóth Kálmánról** egész irodalmat találhat a „Tóth Kálmán Emlék-Albuma” cz. munkában, melyet Horváth Cyrill szerkesztett. Megjelent Baján, Kollár és fiánál. — **K. M. Rosszul** magyarázta. „Epikai dal” annyit tesz, hogy a költőben valami érzést valami történet ébresztett föl. Már most, ha érzésünket ki akarjuk fejezni, ez csak úgy lehetséges, hogy elmondjuk, mi idézte elő ezt az érzést? Ilykép a költő dalolhat is — elmondhatja érzését, — elbeszélhet — mikor az érzés okát adja elő — egyszerre; a mű dal is, elbeszélés is: epikai dal: románcz vagy ballada. Minden népnek más a temperamentuma, tehát más a dala. A magyar népdal pl. rendesen gyors, drámai menetű, elhanyagol minden fölösleget; hát a magyar epikai dal szintén ilyen. — A tragikum pedig nem okvetlen szükséges a balladában. — **Császár V.** „Eb ura fakó” annyit mint: „Eb ura kutya”. „Eben gubát” = „Eben ebet”. — **Gyopár.** Ugyan kérem! hogy lehet ilyen kíváncsi. Nem ismeri ezt a verset:

„Kinek neve miért Náncsi,
 Arra te ne légy kíváncsi;
 Ha nem láttál obeliszket,
 Vakard az orrod ha viszket”?

R. P. A nagytekintetű főigazgatóhoz kell folyamodnia; de a kérvényt az igazgatóságánál adja be. Ötven krajczáros bélyeggel. — **Weiner S.** Hogy lesz-e irodalmi pályázat és ha igen, minő feltételekkel: erre nézve a szerkesztő urat megkérdezzük s valószínűleg már a jövő számban megírhatjuk. — **Csitrí.** „Makaróniszó” = olyan szó, mely két nyelvből van keverve, tehát felemás: magyarnadrág, ezilinder. Pl. Csokonainál: *barátina; borcsaista* (a ki a Baresay-), *sipista* (a ki a Sip-utcai iskolába jár); *elemista, polgárista*. Vannak ilyen felemás — „makaróni” — szólások és versek is, mint: „*Fecerunt magnum áldomás*” (Anonymus); *Ubi non est, ne keress, dixit páter Szekeres*” (Közm.) Németben: „Nos miseri teutschei nec schmalz, nec butter habentes Vivimus in tribul et lajdimus omne malum”. „Meghalt feleségem Satis torde quidem; Oda reménységem Debuisset pridem” stb. — **A baccalaureus** vagy „borostyános” olyan uriember, a kiből *lehet* „doktor”, ha még két vizgát tesz. Nálunk csak theologusok viselik. — **Sophokles.** Ön tragoédiát akar írni és tőlünk kér témát hozzá. Ime: „Repülő malaczkok avagy az ábrándos subiczkos kefe”. Azt hisszük elég alkalmas lesz talentumához.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
 A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
 Egész évre 4 frt.
 Fél évre 2 frt.
 Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
 főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és
 könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
 Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
 KIADÓHIVATAL:
 Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
 KÉZIRATOKAT
 nem adunk vissza.

Párhuzam Corneille és Racine között.

Irta: La Bruyère. Fordítás francziából.

Corneille senkihez sem hasonlítható azokban a részekben, a melyekben kiváló: ő abban a korban eredeti s utánozhatatlan jellem; azonban egyenetlen; első vigjátékai szárazak, vontatottak és nem engedték remélni, hogy nemsokára oly sokra viszi; valamint az utolsókat tekintve csodálkozhatni, hogy oly magasról bukhatott. Legjobb darabjának némelyikében menthetetlen hibák vannak a szokások ellen; szavaló irály, mely megállítja s lankasztja a cselekvényt, hanyagságok a versekben és a kifejezésekben, melyek egy ily nagy emberben megfoghatatlanok. Ami benne legjelesebb volt, az a lélek, a mely fenséges volt, a melynek köszönhetette azt a néhány igen sikerült versét, a melyeket máshol soha sem lehetett olvasni, darabjainak menetét, a melyekben néha megkoczkasztotta, hogy a régiek szabályai ellen cselekedjék és végre megoldásait, mert nem mindig hódolt a görögök izlésének és nagy egyszerűségének; szerette ellenben elhalmozni a szinpadot eseményekkel, a melyekből csaknem mindig sikerrel bontakozott ki: csodálatos főként felette nagy változatosságánál és nagy számú művei terveinek csekély hasonlóságánál fogva.

Ugy tetszik, hogy több hasonlóság van Racineiben és hogy egy kissé inkább egyenlő iránynak; de Racine egyenetlen, gondos, mindig ugyanaz mindenütt, akár tervét és menetét tekintjük darabjainak, a melyek helyesek, szabályosak, józanok és természetesek; akár tekintjük verselését, a mely szabatos, rímekben gazdag, szép, arányos, dallamos: pontos utánzója a régieknek, a kiket a cselekvény világosságában és egyszerűségében gondosan követett, s ugyanó a nagyszerűnek és a csodálatosnak

sem volt híjával, valamint Corneille nem a meghatónak és a szenvedélyesnek. Van-e nagyobb gyengédség annál, a mely elárad az egész «Cid»-en, «Polyeucte»-ben és a «Horaces»-ban? mily nagyság nyilvánul «Mithridate»-ban, «Porus»-ban és «Burrhus»-ban. A régieknek kedvelt szenvedélyeit is, amelyeket a szomorujátékirók szerettek felkelteni a színházban és a melyeket félelemnek s szánalomnak (résztvét) hívnak, ismerte ama két költő: Orestes Racine «Andromaque»-jában és «Phédre» ugyanazon szerzőtől, valamint «Oedipe» és a «Horaces» Corneilletől bizonyítják. Ha mégis szabad köztük párhuzamot vonni és megjelölni egyikben és másikkban is azt, a mi leginkább tulajdonsága és azt, a mi leginkább szembeötöl műveikben, talán így szólhatni: Corneille jellemeinek és eszméinek számára meghódított bennünket, Racine a mieinkhez alkalmazkodik, amaz akként festi az embereket, a melyeknek lenniök kellene, emez úgy festi őket, a melyenek: több van az előbbeniben abból, a mit bámulunk és abból, a mit utánoznunk kell, több van a másodikban, a mit felismerünk másokban, vagy a mit magunkon tapasztalunk: az egyik felemel, csodálatot kelt, uralkodik rajtunk, oktat; a másik tetszik, megindít, meghat, áthat (belénk hatol); a mi az észben a legszebb, a legnemesebb, a leghódítóbb, azt feldolgozta az előbbi; és a másik, a mi a leghizelkedőbb és leggyöngédebb a szenvedélyben; amabban elvek, szabályok, parancsolatok; emebben izlés és érzelmek: Corneille darabjai hódítóbbak; Racine-éi megrendítőbbek és meghatóbbak: Corneille erkölcsösebb, Racine természetesebb; úgy tetszik, hogy az egyik Sophoklest utánozza és a másik inkább Euripidest.

A rétségek fia.

(32)

— TRELLEK FERENCZ ifjusági regénye. —

— Hozza a kocsit vissza, Walker, fordult parancsoló hangon ehhez.

— Nem az én dolgom, sir, felelt gúnyos mosolylyal a vadász. Nem vagyok az ön lakója, csak e vadon veszélyeivel szemben kell önt megvédenem.

— Helyes, sir, bocsánatot, Fred, hozd vissza a kocsit.

A lovász megsarkantyuzta lovát és a kocsi után vágatott. Alig vette ezt azonban észre a fekete, mikor hatalmasan állatai közé csapkodott és még sebesebben robogott tova. Mielőtt még Fred elérhette volna, ott volt a cserjés szélén, hevenyében kifogta az öszvéreket és eltűnt velük a fák között.

Mindez és hegyibe még az angol nemes bosszankodó arc kifejezése, dévaj jókedvre hangolta a két rétségi vadászt. Sir Reginald, ügyet sem vetve, e kérdéssel fordult az öreg trapperhez:

— Tehát ön azt állítja, mister Grizzly, hogy az indián törzsek háboruságban vannak?

— Ugy van, uram, fogja ön ezt még tapasztalni, mielőtt hátat fordít a rétségnek.

— Az egész rám nézve fölöttebb közönyös dolog és csak tudományos kutatásaim szempontjából érdekel engem. Ön állást foglalt a harczoló felek egyik mellett, sir?

— Annyiban, hogy lepuftantok minden kiovat, ki puskám csöve elé akad.

— S ez legközelebb megtörténik?

— Minden pillanatban megjelenhetnek a gazok lándzsahegyei a láthatár szélén azért is jó lesz, ha visszahuzódunk a cserjésbe.

— Azt hiszi ön, hogy ezek az emberek, kiket fölkészültem keresni s kiknek fejekhez Washingtonból ajánló leveleim vannak, hozzá mernek nyulni az én személyemhez, vagy éppen séggel kocsimhoz, mely értékes gyűjtéseimet tartalmazza?

— Mostanság, hogy a tomahawkot kiásták, oly keveset tekintőriáznak önnek, mint akár egy pulykával.

— Hm, pulykával? Erős hasonlat. Személyem megvédelmezése Walker urra háramlik, ahhoz nincs közöm; de hát a kocsi?

— Nos, ha a vörösbőrűek zsákmányul ejtik, tartalmát mihamar megtalálhatja ön a prairien szanaszét elszórva, mert annak nincs értéke rájuk nézve.

— Hm, a kocsit is meg kell önnek védelmeznie, Walker.

— Eszem ágában sincs, sir Reginald, erről önsz sincs a szerződésben; én csak az ön sze-

mélyét vagyok köteles megőltalmazni, nem pedig jószágát.

Az angol nyugodtan vette elő a szerződést tárczájából és belenézett.

— Ez kétséges, sir, szolt aztán megfontolva.

— Nekem nem. De ha úgy tetszik, folytassuk társalgásukat ama bokrok mögött tovább: skalpjaink ott nagyobb biztonságban vannak, mint itt.

— Jó, lovagoljunk a kocsihoz, ha ön ezt előnyösebbnek tartja, mondá egykedvűen a baronet.

Mikor ehhez közeledtek, Fred heves szóváltásba bonyolódott már a fekete kocsisal. A megriadt néger makacsul vonakodott az öszvéreket újra befogni.

— Magának nincs esze, Fred... maga nem tudni, mily rosszak vörös emberek... Ők beletaszítani kést a maga mellébe és maga azt sem tudni, hogyan... Sir Reginaldnak nincs esze... Én hallani öreg embert meg Walkert beszélni, azoknak van esze... Ők ismerik rossz injin eket... Ha maga okos, Fred, akkor hallgatni... Én nem utazom rétségbe, nem én, semmi pénzért... én elég okos lenni. — Mikor aztán a három ember odaérkezett elhallgatott.

— Jerünk, Walker, mondá a trapper, toljuk a kocsit a bozótba, nem szükséges, hogy meglássa bárki, ki a rétségen ténfereg. Előre ficzkó, rivalt rá a négerre, feszítsd lábaidat a kerékhez.

Ez szót fogadott és a három férfi vállvetett erőlködésének sikerült, hogy a kocsit oly messze beszorították a sűrűségbe, hogy kívülről szem nem láthatta. Sir Reginald leszállott, odadobta Frednek lova kantárát és követte őket. Csakhamar mindannyian emberek és lovak, eltűntek a védő lombosátor mögött. Sir Reginaldot a forráshoz vezették, melynél e szökevények tanyát fogtak volt és az utasok lovait meg öszvéreit az ő lovaik mellé pányváltak. Bill Stone és Pál már kialudták fáradtságukat és bámulya néztek az érkezőkre, kivált a baronetre és lovására.

— Üdvözlöm önt e helyt, mondá a trapper, úgy hiszem, itt nagyobb biztonságban van, mint künn a nyílt rétségen, melyet azok a véres hordák beszáguldoznak. Okosabb lett volna, ha önöket útjokra engedjük, a helyett, hogy nyomaikat a mi menhelyünkre bevezessük, de az emberiség mást parancsolt:

hisz így romlásukba rohantak volna. Most együtt kell bevárnunk mit hoz a jövő.

Hanyag udvariassággal válaszolt az angol:

— Ön mindenesetre jóhiszeműleg teszi ezt — a maga módja szerint, sir: de nekem ki kell jelentenem, hogy akaratom ellenére vagyok itt. Az önt fenyegető veszélyek számomra nem léteznek: én a központi kormány, valamint a népjog védelme alatt állok.

— Ez önnek édeskeveset használ itt, mert a vörösbőrűek harcra szálltak a központi kormány ellen és aligha hallgattak végig tudományos felolvasást a népjogról. Jobb lesz, ajánlja magát Isten oltalmába.

— Több, mint kellemetlen volna, ha tudományos működésemen ennek a fekete gazembernek csinye és a saját ingatagságom esorbát ütne.

— Ugyan miben áll az ön tudományos működése?

— Én a londoni anthropologiai társulat tagja vagyok és annak megbízásából azt a megítélt feladatot vállaltam el, hogy koponya- és testméréseket viszek végbe ezen ország benszüleitén.

— Hja, édes angol uraság, az emberiség részére szerföltött fontos lehet annak tudása, vajon vastag vagy vékony, lapos vagy kerek fejeik vannak-e a vörösbőrűeknek; de ön részére szintolyan fontos lehet, azt hiszem, hogy koponyáját éppen vigye vissza Londonba; ugyebár?

— A legparányibb mértékben sem aggódom miatta, felelt közönyösen az angol. Aztán leereszkedőleg pillantva Stone-ra és Pálra, kérdé: Kik ezek az alakok?

— Két fiatal barátom: Stone úr és Osborne Pál Arkansasból.

— Hm, jegyezte meg sir Reginald, kissé pongyola toilette-ben vannak.

Pál egyenesen az arcába nevetett erre, Bill Stone azonban csipősen visszavágott:

— Well, sir, az után a véres táncz után a sziklák közt meg a sellőkön való leszánkázás után nem is vagyunk valami finoman *kinyalva*; nem szaladgálhatunk itt frakkban és fehér nyakkötősen, mint a newyorki gavallérok: mindazonáltal gentlemanek vagyunk uram és semmi esetre sem *alakok*. Tanácsolnám önnek, bánjon velünk, mint gentlemanekkel, különben pórul járhat, sir.

A baronet sértő módon mérte őt tetőtől talpig végig és szótlanul fordult el tőle.

— Azt hiszem, Fred, szolt szolgáljához, nem kerültünk a hozzánk illő társaságba: legjobb volna, ha az utazást tovább folytatnók.

— Jól van, sir Reginald, mondá ez.

A trapper, ki Pál módjára komikus oldaláról fogta föl az angolt és jól mulatott rajta, megnyugtatólag intett a sértődött Billnek és így szolt:

— Ön végett, uram, nagy veszélynek tettük ki magunkat, mit Sam Walker bizonyára tud méltányolni. — Ez komolyan bölintott fejével. — Ha azonban ön erőnek erejével vesztébe akar rohanni, mi nem fogjuk megakadályozni. Ugy látszik ön felette vágyakozik ismeretséget kötni az indiánok skalpoló késével.

Az angol szokott nemtörődőséggel válaszolt:

— Köszönöm, sir, barátságos tanácsait, melyek annál is inkább értékesek, minthogy nem kérdeztem. — Aztán Walkerhez fordulva folytatá: «Induljunk utnak, sir, félek, hogy jelenlétiünk ezen derék embereknek csak kellemetlenséget okoz».

— Én nem, sir Reginald, én nem indulok utnak, szolt higgadtan a vadász.

— Szerződésünk kötelezi önt, hogy megvédelmezzen engem... és újból nekikészült, hogy az iratot tárczájából elővegye.

— Mindent ismerek, uram, kívülről tudom azt az átkozott szerződést, meg is fogom önt védelmezni, de csak ezeken a fákon belül, künn nem tehetem, mióta a vörösbőrűek harcra szálltak. Ha ön védelmemre bizza magát, alkalmazkodnia kell rendeleteimhez. Azt akarom, hogy mindketten élve térjünk haza.

— Ezt köteles is megtenni, különben megszegte szerződésünket.

— Hagyjon már egyszer békében azzal a szerződéssel, dörmögé a vadász.

— Hol van a néger? kérde a baronet; de bezzeg annak még színe sem látszott, úgy elbujt a legsűrűbb bozótban. — Akkor hát menj te, Fred, gyujts tüzet a kályhában (a kitűnően berendezett kocsi még főző készüléket is tartalmazott) és készíts théát.

— Az nem járja, uram, mondá komolyan a trapper, nem szabad tüzet gyujtanunk, mert a füst nyakunkra hozná az ellenséget.

— Nincs rá kedvem, viszonzá dölyfösen sir Reginald, hogy az ön minősíthetlen viselkedését tovább is türjem; kocsimban én vagyok az ur. Menj, Fred.

— Igenis uram és a szolga indult.

— Bill, szolt higgadtan az öreg, eredj utána és dobd ki a kályhát a kocsiból.

Bill ment.

— Sir! mondá fenyegetőleg a baronet.

— Azt akarom önnek mondani, fiatal ember, szolt komoly méltósággal a trapper, hogy itt mindnyájunk élete forog kockán és csöpp

kedvem sincs rá, hogy az ön bolondságai veszélybe döntsek.

Sir Reginald félig haragos, félig megvető tekintetét vetett rá, aztán Bill után indult. A trapper rátekintett Walkerre, ez megcsóválta fejét és így szólt:

— Fura egy teremtes ez a baronet, Grizzly. Félek, hogy «nincs egészen otthon».

— Hm, fegyelemre kell szoritanunk, különben minden körülmény közt veszélyt hozhat ránk spleenje által.

A kocsi felé tartott és Walker meg Pál követték őt. Mikor ama helyhez közeledtek, hol a járómű állott, Bill haragos hangja hangzott feléjük: «Nos hát akkor ki a gyöpre. Izé lord, érezd meg, milyen ize van egy kentuckyi ökölnék!»

Mikor a bokrok közül kiléptek, Bill és Sir Reginald, ki kabátját levette, már öklözésre készülődő állásban néztek egymással farkasszemet. Mikor ugyanis Bill állhatatosan elakarta távolítani a kályhát a kocsiból, Sir Reginald illetően «páros viaskodás»-t ajánlott neki, mit a kentuckyi igaz gyönyörrel fogadott el.

— Hagyjátok abba, szólt a trapper és a diadalra készen álló felek közé lépett, más dolgunk is van, minthogy kölcsönösen kiüssük egymás fogát.

— Tiltakozom az ön beavatkozása ellen, sir — mondá az angol.

— Kérlek, Grizzly, hadd mutassam meg legalább neki, mily pompás helye van az öklölnök szeméi között: jót fog neki tenni.

— Most már elég, ismétlé szigorúan a trapper. Akar-e rendelkezéseimhez alkalmazkodni, angol sir és lemondani szándékáról, hogy tüzet gyujtat a kocsiban?

— Azt fogom tenni, a mi nekem tetszik, sir. E pillanatban éles sas-rikoltás hangzott fölöttük.

— Mennydörgöttét szólt a trapper: ez Puck. Veszély készülődik.

Am a rendületlen angol oda se neki, hanem rárivallva Billre: «Csülökre, kölyök!» meg akarta kezdeni a harcot. Ekkor azonban elébe lépett az öreg, teljes nagyságában magaslott föl és oly arckifejezéssel, mely bárkit megréztaitott volna, dörögte: «Még egy szót, uram és észretériti ez az ököl, mely már nem egy koponyát roncsolt szét — s ezzel kiterjeszté hatalmas karját. — Még egy szót és megkötöttem önt, hogy egy ízét sem mozdíthatja!»

Az óriási ember, kinek szeméi villogtak, oly

rémületet keltő volt a haragjában, hogy sir Reginald meghunyászkodva némult el.

— Nem haragszom önre, uram, de a tréfának vége van most. Maradjon nyugton, vagy egy szoritással beléje fojtom a lelket!

Az angol fogta kabátját, fölhozta és hallgatva, mogorva arccal ült a kocsi szélére.

— Jerünk, mondá halkan a trapper, lássuk, mi történt. — Ezzel gyorsan a fa felé lépkedett, melynek tetején Puck még mindig örködött; a többiek követték.

— Mi baj, fiam? kérdé halkan, a mint oda ért.

— Egy indián lovagol a kocsi nyoma után, bátyám.

— Csak egy?

— Csak azt az egyet látom.

Grizzly társaival egyetemben fölmászott a közelébe eső fákra, minthogy alant a vadat nem lehetett látni. A magasból azonban legott megpillantották, a mint vágatvást robogott előre.

— Kiowa, vagy cheyenn ez, Puck? kérdé a trapper.

— Nem bírom megismerni.

— Mit csináljunk, Puck? Ha a kocsi nyomában nyargal, csakhamar itt lesz.

— Szemügyre veszem, bátyám és ha kiowa elfogom. — Nagy könnyedséggel szált le ezzel Puck a fáról. Walker elborzadt, mikor megpillantotta. A trapper ezt észrevéve, így szólt:

— Gyermekem ő, Walker, a Szürke Medve javas embere.

A vadász bölintott; a Puckról rebesgetett hírek is eljutottak hozzá.

— Hogy fogsz hozzá kezdeni, fiu

— Közelébe lopózom; ő egészen gondtalan és ha kiowa, leszállítom lováról.

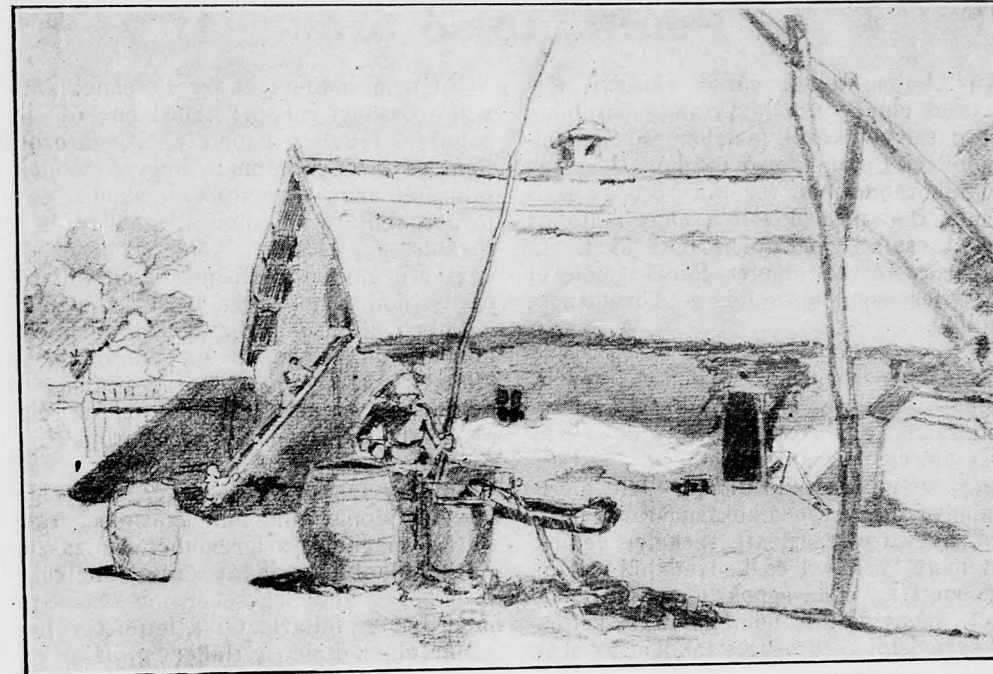
— Veszélyes dolog.

— Veszélyes? Nekem? és Puck nevetett.

— Menj fiam, menj; te rátermettél erre a dologra, tudom; menj, fontos megtudnunk, hogy barát vagy ellenség van-e előttünk. Menj, mielőtt tovavágtat.

Puck fogta lasso-ját, ijját és nyilait; puskáját hátrahagyta. Pálhoz pedig így szólt: «Nyergeld meg a Villámot és tartsd készenlétben. Ha látod, hogy az indián elillan, száguldj lóhalálában felém és add át nekem a paripát. El kell csipnünk azt az embert vagy elvagyunk árulva».

(Folytatása következik.)

Falusi udvar.

Tornyai rajza.

Petőfi sirjánál.

— A segesvári emlékünnepen szavalta a szerző. —

Petőfi! Petőfi! Rázd meg sirhalmodat!
Pendítsd meg elnémult, kettétört lantodat!
Szakadozott húrján lobogó láng égjen,
Fűröszd meg a lelkünk lángleked tüzeiben!
Gyujtsd föl a szívünket, mert, óh jaj, kialszik!
Dobogása is már alig-alig hallszik . . .
Tüzet nekünk, tüzet abból a vulkánból!
A szabadság fényes, piros hajnalából!

Te voltál, Petőfi, legelső sugara,
Ragyogó reménye, hajnali csillaga!
A te dalod szülte a szent szabadságot,
Mint a kikelet, a mosolygó virágot;
Dalod kovácsolta bilincsből a kardot,
Zúgó zivatarban mindig ott viharzott,
Ott esengett, kongott a templom harangjában:
A székely ágyuknak bömbölő szavában . . .
Vérrózsákat dobott sötét ég boltjára,
Babért font a honvéd vérző homlokára,
Daloddal hűnyta be a szemét örökre . . .
Szállt a dalod tovább zúgva, menydörögve.

Szállt a dalod tovább, mindegyre halkabban . . .
Ide tért, itt zokog most e sirhalomban!
Szabadság alkonyát siratva siratja,
Vele sir a hősök koszorus csapatja.
. . . Halljátok-e, hogy zeng daltól e sirhalom!
Kardok csattogása csörtet át e dalon . . .
Zúgva, menydörögve, a harcot folytatják,
Dobog a föld szive, éljen a szabadság!

Vagy tán meg se haltál? Ez a hír csak költött?
Halhatatlan valód új alakot öltött?
Mint csalogány zengesz erdők rejtekében,
Elveszett édenről szomorúan, szépen,
Hogy az esti csillag reszketve aláhull
Büvös dalodra a fénylő magasságból?
Tán felhő képeben gyászolod hazádat?
Beborítod, mint a legfeketébb bánat?
Vagy te vagy az égnek haragos villáma?
Fenyegeted a sok zsarnokot czikázva?
Óh! czikázz, te villám! Sujtsd agyon, ahány van!
Ne legyen egy nép se porban, rabigában!

Pósa Lajos.

Petőfi utolsó órái.

Gyalokay Lajos, a nagyváradi királyi törvénytörvények elnöke a «Nagyvárad» hasábjain hosszú cikket közöl, melyben érdekes dolgokat mond el Petőfi utolsó óráiból. Gyalokay Bem apó táborában mint vezérkari őrnagy szolgált és még Budapestről volt a nagy költőnek ismerőse. A csatatér barátokká tette őket.

A cikk nagy részét, mely Petőfi emlékét nagy közvetlenséggel idézi fel, a következőkben közöljük.

A végzetes nap reggelén — július harmincegyedikén — indultunk el a Munkácsy-kastélyból, hova Petőfi éjjeli szállásáról időközben ismét visszatérve, hozzám szegődött.

Szítás-(Székely)-Keresztúrtól alig fél mérföldre haladva, nagy csodálkozásunkra azt vetjük észre, hogy egy zászlóalj székely velünk szemközt nagy lármával és kedvetlenül visszavonul. S mert az ellenségnek semmi nyomát, sem jelét nem láttuk, nem halottuk, kettő Petőfivel egymástól kérdegetve találgattuk okát ezen visszás menetrendnek.

Nem sokáig maradtunk bizonytalanságban, mert néhány perc után a csapatok között lovagolva, közvetlenül kocsim mellé megérkezett Endes őrnagy, aki kérdéseimre tudatta: hogy Gál Sándor ezredes, a tulnyomó számú ellenség által erősen szorítatva, egy futár által segílyt kért; s hogy ennek következtében Bem öt 81-ik számú zászlóaljával Gálhoz visszarendelte.

Ez reám, ki a legyőzendő nehézségek sejtelmével és problematikus erőnk tudatával bírtam, igen lehangolólag hatott és vállalatunkra nézve rossz omennek tekintettem.

Petőfi osztozott aggodalmaimban, sőt ingerülten, borus előérzetét kifejezve így kiáltott fel: «csak meg ne bánjuk ezt!»

Egy, talán kicsinyesnek látszó, de a Petőfiről forgalomba hozott és rajzokban is tárgyilagossított hamis tradíciók megczáfolására szolgáló tényközlést sem hallgathatok el.

Számos könyvművek képekben, melyeknek kiadója a magyar nép kegyeletével üzérkedett és úgy műérték, mint történeti hűség tekintetében nagyon gyarló rajzok által, az emberek zsebébe meglopta, valamint több rendbeli illusztrációkban, Petőfi életének utolsó jelenete úgy ábrázolják, mintha ő akkor arany galléros honvéd őrnagy egyenruhában, magasan lengő tollas kalappal fején, hol gyalog, hol büszke ménen lovagolva, villogó karddal küzdött volna az öt megtámadott orosz dzsidások ellen.

En nem tudom: hogy Petőfinek általában volt-e őrnagyi ruhája; mert én őt ilyenben sohasem láttam; hanem azt határozottan tudom és bizonyíthatom: hogy Petőfinek egész öltözetét azon szerencsétlen napon, egy vitorlavászonból készült blouze, mellény és nadrág, továbbá egy szürke köpeny képezte, fején egyszerű katona tisztisapka volt, válláról pedig egy szíjjon függő sárga bőrtáska lógott.

Ebbeli állításom igazságáról, valamint arról, hogy Petőfi velem, az én kocsimon jött az ütközet színhelyére, tanúságot tehet Mütter Ferenc, nyugalmazott táblabíró, az élesdi járás közbeesülésben álló járásbírója is, ki akkor alig husz éves korában, több alkalommal kitüntetett fényes vitézsége és sok oldalú nemes tulajdonai által már századosi rangot vívott ki magának a huszonhetedik zászlóaljnál.

Igy haladtunk néhány óráig, anélkül, hogy az ellenség által legesekeiéyebb részben is megháborítva és föltartóztatva lettünk volna.

Már elhaladtunk a Haller gróféknak terjedelmes park közepén fekvő emeletes, de amint hallottuk, az oláhok által megrongált Fehéregyházi kastélya előtt is, hol feltűnt nekünk, hogy az utszélén álló pavillonnak erkélye le volt döntve.

Már éleket faragtunk a muszkákról, kik talán érezve a pecsenye illatát, tanácsosabbnak tarták elvonulni a csapás elől, melyet az öreg ur fejükre mért... midőn az első ágyulövés tudunkra adá: hogy korán reménykedtünk olesó győzelemre s hogy a válságos pillanat megérkezett.

Petőfi is, a csata első jelét meghallva, üléséből izgatottan felpattant, a kocsiról bucsuzás nélkül leugrott és sebesen előreszaladt.

En pedig, hogy Fehéregyháza község utcájáról mentől előbb szabad térre juthassak, kocsimat sebesebb hajtásra nógattam. Midőn a faluból kiértünk, egy patak hídján áthaladva, kocsimat az országútról balra eső s véleményem szerint, a lövekek ellen fedett völgyhajlásban visszairányozva, jóval Fehéregyházán túl felállítottam, kocsimom és katona szolgálomnak azon szigorú parancsot adtam, hogy onnan további rendelkezésemig elmozdulni semmi szín alatt ne merjenek.

A segesvári ütközet kezdetén történt, hogy az előre törtető magyar honvédek között egyszerre futó tüzként terjedt el az örömhír, hogy egy ágyugolyó által találva, egy orosz tábornok esett el. — Bem ezen tragikus eset által megrendült oroszoknak zavarát és ijedségét szokott sebes áttekintésével felismerve

és kihasználva, seregének zömét rohamoszlopokban előre vezényelte s honvédeinknek fellendült támadása az ellenséget minden oldalról futáshoz hasonló visszavonulásra kényszeríté. Midőn így az ütközetnek kedvező fejlődését gyönyörködve szemléltem, jelent meg hátam mögött *Petőfi*.

Midőn az ütközetnek általam megfigyelt különböző mozzanatait neki elbeszéltem s ezekből következtetésemeket levonva, a harc kimenetelére vonatkozó véleményemet vele közöltem, halvány arca kipirult, szemei a lelkesedés tüztől fényltek s reményemet messze túlhaladó bizalommal, szenvedélyesen érvelve igyekezett nekem bebizonyítani, hogy nemzetünk nemes, jogos ügye nemcsak ezen alkalommal, de általában a szabadságharc küzdelméből is, győztesen fog kikerülni.

Tekintetemet a csatatéren és a láthatáron végig jártatva, figyelmeztettem őt azon komor, sötét felhőre, mely a segesvári erdők felett fölfelé tornyosodott s melynek vészterhes méhében cikázó villámok tompa dörgését, a csatakiáltások radása, a fegyverek ropogása és az ágyuk szakadatlan bömbölése között is hallani lehetett.

— Ilyen hőség és perzselő szélesend után — mondam én — bizonyosan vihart kapunk, még pedig nem sok idő múlva.

— Az baj lenne most nekünk, mikor előnyben vagyunk, a szemközt rohanó förgőtegben nem zsákmányolhatnánk ki győzelmünket, — válaszolá Petőfi.

Látható érdekelttséggel gyönyörködött ezen egyszerű természeti tünemény háborgó képleteiben, s anélkül, hogy tekintetét arról elfordítaná, nyomatékos hangsúlyozással azt kérdé tőlem:

— Mit gondolsz, kit ver meg ma az isten?

— Remélem a muszkát, — felelém én.

— En nem remélem, de követelem, — monda ő.

Párbeszédünk befejezése után igyekezett reá beszélni: hogy vele Fehéregyháza felé menjek, hol, mint monda, jobb szárnyunk viselt dolgáról szeretne tudomást szerezni. Hiába mondtam neki, hogy a különböző topografiai pontok megfigyelése után, azt, ahol állottunk s honnan az egész csatát be lehetett látni, sokkal előnyösebbnek tartom, mint a Fehéregyházait, melynek zárt köre a szemlét is szűkebb korlátok közé szorítja, egyoldalúvá teszi. Hiába tettem azon ajánlatot, hogy ha óhajtja, a középponton, akár az ágyutelepig előre megyek vele. Ő hajthatatlanul megmaradt szándéka mellett s a viszontlátásig köszönve, ott hagyott engem.

Magamra maradva, lassan előre haladtam, a dombok és völgyekkel váltakozó hullámos területen s néhány magaslaton megállapodtam, hogy a különböző hadmozdulatokat annál jobban szemügyre vehessem.

Azon pozícióhoz, melyet ágyunk elfoglaltak, közeledve, megütközéssel tapasztaltam, hogy azoknak csak egynémelyikéből folytatják a tüzelést, míg több némán fekvő löveg körül nyugtalan tömeg sürgölődött.

Érdeklődéssel ezen eset iránt, megszólítottam egy velem szemközt jövő altisztet, ki néhány általa vezényelt katonáival, három vagy négy nehéz sebesültet szállítottatott s ki kérdésemre azt a leverő választ adta: hogy több ágyu a tüzelés következtében megrepedt vagy szét pattant.

Hogy minő megdöbbenést okozott nálam ezen tudósítás, azt a koczán álló ügy fontossága, a helyzet válságos természete és egy szívvel-lélekkel zászlóaljához kötött honvéd érzelmvilága után mindenki megítélheti.

Biztos értesülést óhajtottam szerezni, előre siettem, azonban egy éppen akkor kibontakozott borzasztó kép látására szívverésem megakadt s lábaim a földbe gyökereztek.

A bal szárnyon, hol honvédeink tüzes rohamra elől az erdőbe vonultak vissza az oroszok s hol még csak az előbbi pillanatban is, a fák között fölbresztett vízhang egész ideig hallatta vitézeink bátor csatakiáltásait, onnan most egyszerre zavart és félelmet jelentő kiáltások, vegyítve a muszkák ordításával törtek elő.

Még annyi időm sem maradt, hogy ennek jelentőségéről gondolkozhassam; mert alig néhány másodperc múlva, a legborzasztóbb brenntelenségben, fölvert rajkint, az észvesztő rémület vad futásával láttam csapatainkat az erdőből kiomlani, nyomban üzelve az oroszok diadalittas rohamoszlopai által.

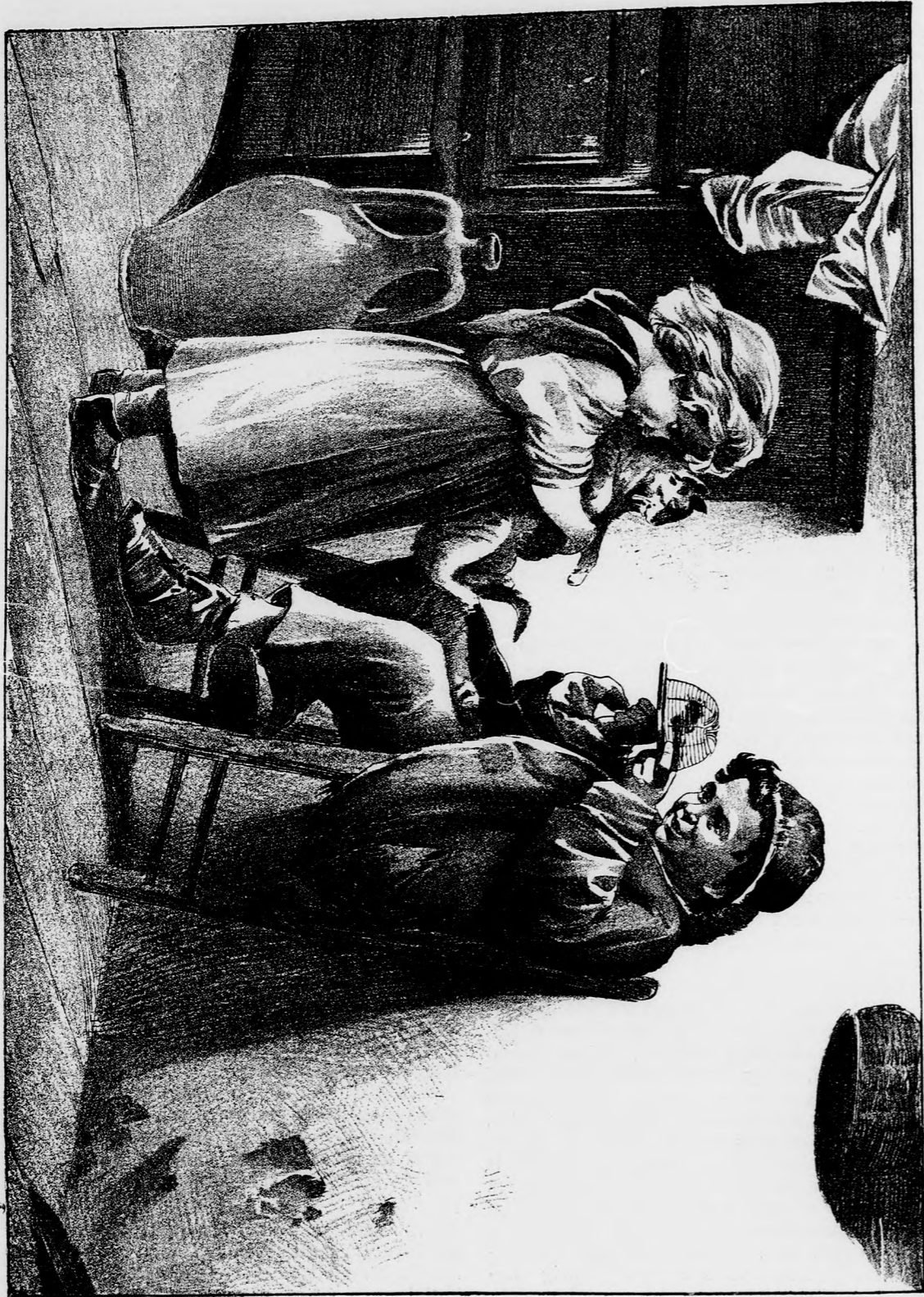
Ezen vérfagyoló jelenet, ezen általam soha nem látott pánik ellen, mintegy védelmet keresve, reménykedő tekintetemmel a középpont és a jobb szárny felé fordultam.

Egy átfutó pillantás elégséges volt arra, hogy kétségbeejtő helyzetünket felismerjem.

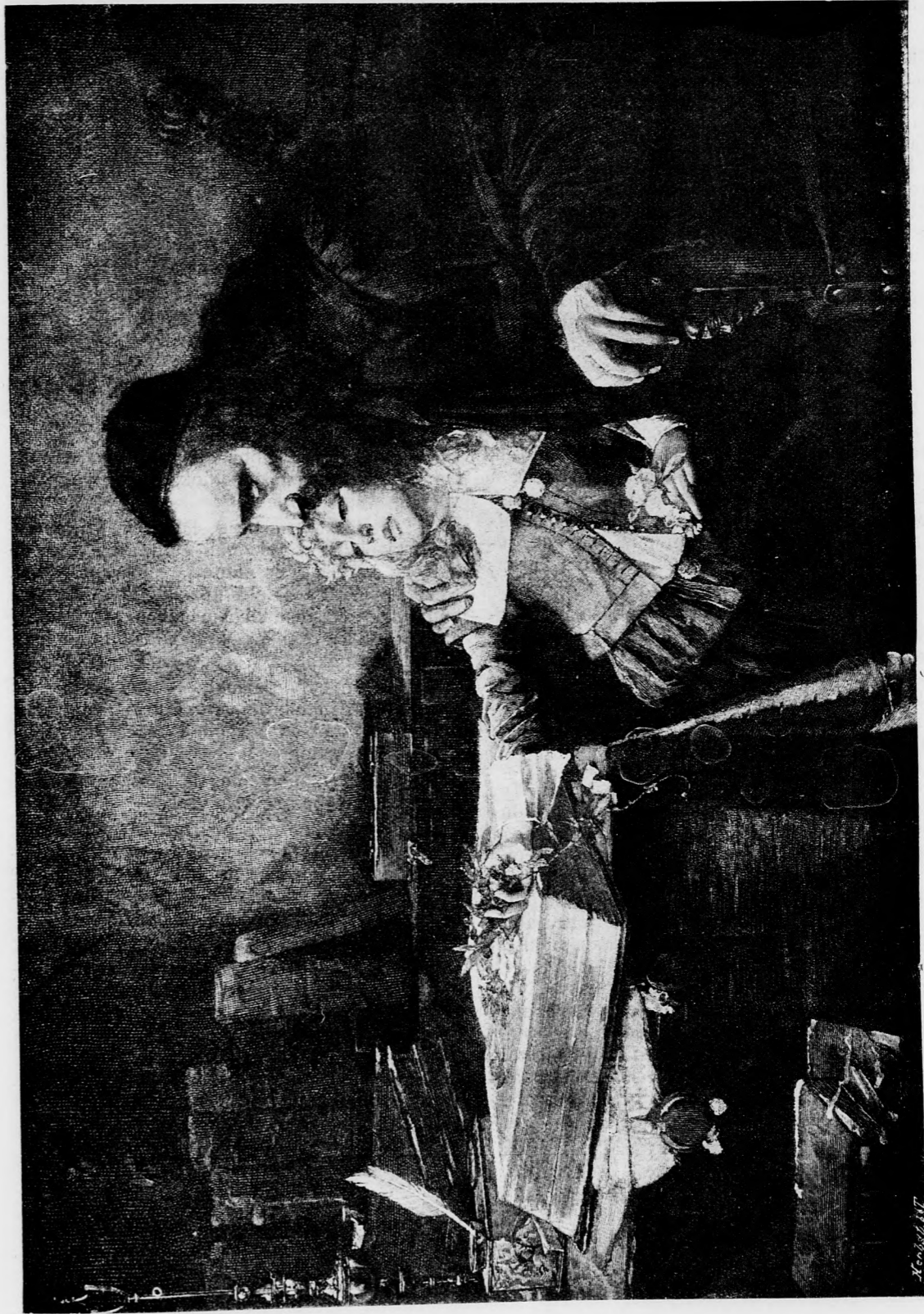
A segesvári-úton s mellette kiterjeszkedve huszáraink sikertelen támadása után nagy tömegekben, fellobogózott lándzsárdóval vágattak az oroszok uhlán ezredei s zilált gomolyba gyürt katonáinkat maguk előtt sőpörték.

Jobb szárnyunk sem mutatott vigasztalóbb látványt. Fejvesztett debandage... s a félelem lázától kergetett futás mindenütt!

Nehogy a vihar, valamint a futók és üldö-

TANTALUSI KINOK.

URIEL ACOSTA ÉS SPINOZZA.

zök tömegének sodrába kerüljek, minden erőmet és ügyességemet felhasználva siettem, illetőleg futottam: hogy mielőtt az ember-ár magával ragadna, elérhessem a fehéregyházi országutat.

Ezen tervem sikerült ugyan, de eső elől csepegő alá jutottam: mert itt leirhatlan rendetlenségben, egymást lökve, taszítva, gázolva és vészkiáltásaik által kölesönösen fokozva a rémületet, bábeli zavarban gomolygott, futott a honvédek, huszárok, tüzérek és mindenféle szekerek szomorú kvodlibetje.

Végre nagynehezen magam részéről is erőszakot használva, feljutottam az országút párkányára s hogy minden eshetőségre készen legyek, kardomat kivontam.

A futók által fölvert por és a menekülők tömege miatt nem tudtam a csatátér felé visszalátni s mert azt hittem, hogy az üldözők megérkezése előtt, némi rendet állítva elő, a visszavonulást némileg biztosítani, a nagyobb veszélyt elhárítani lehetne, a futók elé állítottam s fölemelt karddal, harsány hangon, hivatkozva hadsegédi minőségem és Bem parancsára, sorakozást vezényeltem.

Erre a jelenetre emlékezhetnek talán Barabás Mihály közhonvéd és Kovács Elek Kosuth-husár, kikről gróf Haller József ur hozzá írott becses levelében megemlékezik s kik nevem megemlékezésénél ezen esetet neki elbeszéltek. Csakis abban tévednek a bajtársak, hogy akkor nem állottam a kocsis lépcsőjén, hanem nagyon is gyalog voltam.

Fájdalom, jó szándékom füstbe ment. Egy áradó folyam rohanását épp oly kevésbé lehetett volna megállítani, mint ezt a bátorságát, eszét vesztett, megrémült tömeget.

Reám sem hallgatva rohantak el mellettem. Még az is köszönetre érdemes figyelem volt tőlük, hogy főtisztai állásom és jóakaratom iránti tekintetből föl nem löktek, hanem kitértek előlem.

Csak egy közvitéz, ki fáradva, tikkadtan futott a csapat végén, engedett felhívásomnak s talán, mert lélekzetre volt szüksége, vagy mert irántam való jóindulatának akart kifejezést adni, egy pár percze megállapodott. De ez sem volt hajlandó tovább küzdeni. Ujjával visszafelé mutatva, így szólt hozzám:

— Jobb lesz, ha a tiszt ur is menekül, nézze csak, «mi jön utánunk.» Ezzel tovább futott.

Igaza volt a szegény harczosnak. Nehány száz lépésre sűrű lovas csapat vágatott felénk. Hogy barát vagy ellenség volt-e? ezt a lovak lábai által fölvert portól kivenni nem lehetett.

Nem volt más választás: kardomat hüvelyébe dugtam és futottam a többiek után.

Igen rövid távolságra haladhattam, midőn alig néhány lépésre *elöttem látom Petőfit hajdonfővel kezében tartott sipkával az uton keresztül szaladni.*

Reám kiáltottam s ő elborult, sötét tekintettel reám nézve, szótlanul megállott.

— Jöjj velem — mondam kezét megragadva — kocsimat innen nem messze állítottam fel, azon menekülhetünk, gyalog vagy lovagnak, vagy elfognak.

— Azt hiszed, felelé ő, hogy van olyan boldog, ki ebben a pokolban megállani merné helyét, kocsisod is elfutott, mint a többi. Nézd, — ezzel a felénk közelítő lovascsapatra mutatott, — itt nem lehet menekülni, ne gondolj most kocsidra, hanem jer oldalt, ott talán megszabadulhatunk.

— Látván habozásomat, — ezen szavakkal: «nincs idő gondolkozni, én megyek, isten veled, kirántotta kezét az enyémből és leugorva a föltésről, elrohant.

A helyszínén talán meg is tudnám mutatni a pontot, hol örökre elváltunk.

Hogy hol és miképp pusztult el nemzetünk lángeszű költője, kinek neve azóta hirt, dicsőséget hódítva járta be a világ kulturnépeit? Ki tudna ezen oly sokszor föltett kérdésre — hazugság és ámitás nélkül — megfelelni!

Kérdezzétek meg a földön talált meteorköveket, mely sugarával ragyogó ivet írva az égboltozaton, negyven mértől magashól hullott alá, hol és miért pattant szét, azon képződése között a világűrben bolyongó Bolith, melynek egyik alkotórészét képezte.

Eppen úgy, mint ez, nem fognak a kiásott csontok tanuskodni arról, hogy melyiknek ki volt a tulajdonosa.

A római nép művelődése és nevelése.

(Bernhardy után szabadon: Gál Kálmán).

A római műveltség a háborúk és politikai intézmények terjedésével, a latin nyelvvvel egyidejűleg az egész birodalomban egyetemleges térbeli kiterjedést nyert, de sohasem szerezte meg azt a szellemi élelénkséget, mélységet és termékenységet, melyet az ó-korban a görögök önálló fejlődésükben tanúsítottak. Miután pedig nyelvük és tudományok három világrész közkincsévé lett, szabadabb tanulmányok és elért eredményeik gazdag különfeleségével más népekre is hatottak, és pedig nem külső kényszerrel, hanem produktumaik meggyőző erejével.

De a római nép műveltsége — alaptermészetéhez, foglalkozásához és életmódjához hűen — szintén gyakorlati és politikai volt. Mikor aztán a görög iratokból és tanítómestereiktől megtanulták a formát, melynek segítségével a római biztosabb maradandóságot és tágasabb kört szerezhetett magának, elsajátították az előadás módját, mely szerint kül- és beléletük értékét élesen, de igazán jelenítették, inkább azért, hogy nemzeti dicsőségük közvetítő képmásai és pathetikus emlékoszlopai legyenek, mintsem érzelmgazdag és tökéletes compositio törvényeihez mért valamit alkossanak. Ezután a leigázott barbarokhoz mint a polgáriassodás és románizálás eszköze jutott el, mi az alattvalók különös sajátosságait parancsolóan megsemmisítette.

A római költészet ekkor még semmi maradandót és közhasznu művet nem létesített, a próza lassankint e czél felé fordult. Nem csuda tehát, hogy ez a szellemi kényuraság, minthogy társaskörben emelte előnyelvvé a latint, elválasztván saját irodalmi használatától, Rómán kívül csak felületes hatásokat gyakorolt, melyek legfeljebb arra voltak alkalmasak, hogy az ezüstkor idejét előkészítsék.

Ha most a rómaiak irodalmi képzettségét csúspontján tekintjük, azt találjuk, hogy ehhez mesterséges és könyvekből tanult momentumok fűződnek, melyeket a nép egy csekély száma serkent, gyakorol és tart fenn. Tehát ezeknek véleménye és tudományossága segített megállapítani az irodalom periodikus irányait.

A köztársaság idejében a finom érzés és élénk szellemesség bizonyos mértéke sohasem szállt alá oly alacsony fokra, mint az attikaiaknál; a kiváló írók munkáit gyorsan méltatták.

Ugy a görög, mint római nép nevelése különböző volt, czéljára és eszközeire nézve egyaránt. Általában véve, mint antik nevelés,

mindkettő teljesen körvonalozott nemzetiség megteremtését célozta.

A görög az ő szűkebb hazájában a test és lélek rythmikus fejlesztését, egészségét ápolta, ez foglalkoztatta őt, megszerezte a harmonikus szellemi és testi képző eszközöket, a melyek kezdetben a zenét és a gymnastikát foglalták magukban. Érettebb korban költői, szónoki, politikai közleményekben gyönyörködnek az ifjak, szemlélik a szépművészeti tárgyakat és élénk tevékenységet mutatnak, a humanismust gyakorolják, a görög név nagyságát nevelni igyekeznek. A félszegség, és egyhangúság, mely emitt az ion, amott a dór oktatásban uralkodott volt, a mindenoldalu hellen paedagogiában, az attikaiban, megszűnt, mert ennek az volt a czélja, hogy minden erő és viszo lyt összhangban gyakoroljon és életteljes érzékiség tudatára nemesítsen.

Jegyezzük meg e kikerekített encyclopaediában a görögök költői és formális talentumát. A rómaiak nem szűkölködtek didaktikai momentumok ilyen tökéletességében. A nép jelmeze, az állami élet iránya, tudós és öreg államférfiak élő traditiója, nyilvános életük általános iránya megmutatták nekik a határokat és czélt, a meddig és a hová az ifjuságnak s a férfiaknak gyakorlati biztossággal haladniok kellett. Az értelmes és szigoru római jellem is józan mértéket ajánlott, mivel a gymnastica, mint a háboru előjátéka (propaedeutica) vagy a diaeta feltétlen eszköze az ifjuság oktatási köréből eltűnt. A görögök testgyakorlatai ugyanis a harcziás rómaiaknál nem találtak pártolásra, mert a gyakorló tereket a henyelés és erkölesrontás helyeinek tartották. A zenét, mint illetlent, megvetették. (C. Nepos Epam. 1). A színeszetet és pantomimust annál inkább pártolták. A római nevelés története tehát a sokfeleséghez és összhangzashoz vonzódik, ezt követi a politikai, erkölesi egyszerűség és következetesség, mi által történetileg a nyilvános üzleti élet módszerévé és elemi tanításává képződött s az irodalomra mindig elhatározóbban befolyt.

I. Régi respublicai nevelés.

Szakadatlan s mégis egyszerű, a patriotizmushoz vezető oktatás volt: a fiuknak a XII. tábla törvényeiben való oktatásuk. Csakhogy e verseket tanulásuk tekintetében nem szabad egy sorba helyezni Solon és mások törvényeivel, melyeket az iskolai gyermekek elre-

táltak, hanem alapnak, gnomikus elveknek tekintendők. Politikai emlékbeszédeket, verseket tanultak, melyeket mint az ősi idők nagy embereire való dicsőítő emlékeztetéseket énekeltek. Azon engedelem folytán, hogy atyja mellett a senatus tanácskozásainál jelen lehetett az ifjú, már ekkor szigorú erkölcsi fegyelemmel szokott. Erdemes és tudós államférfiak kíséretében korán rávezették arra, hogy kegyelettel legyen eltelve az öregek iránt, azokat becsülje és a törvényes intézményeket tisztelje későbbi éveiben is. Mint férfi a magistratus körében alárendeltség, vallásosság és hazafias dicsőtettek megismérlése útján jutott a hazafias erények birtokába.

Ilyen igazi nyilvános intézmény (institutio publica) az élénk görög előtt száraznak, egyszerűnek és elégtelennek tűnt fel. Irodalmi oktatásról tehát helyesen nem lehet addig szó, míg iskolázás útján szilárdabb rendet meg nem állapítottak. Ennek pedig alapítója a szabadon bocsátott *Spurius Carvilius*, a ki körülbelül a VI. évszázad kezdetén tanított. Lassankint iskolakönyvek keletkeztek, melyek között legismertesebb *Livius Andronicus* latin *Odysséja*. Ehhez járultak később mifhologiai és történeti tankönyvek. Jelentékenyebb volt a költőknek előszóval való előadása, kik részben a görög nyelvet tanították és görög munkákat magyarázták, részben pedig saját latin munkáikat szokták volt felolvasni, de csak képzett és érettebb korúak körében. Ilyen volt Liviuson kívül *Ennius* is.

Az irodalom ily szerény kezdete és a grammatikai tanítás között egy évszázad telt el, míg a rómaiak saját szerzeményeik, görög műkincesekben való kiképezés és főleg a könyvek általános elterjedése útján biztos alapra tettek szert. Népök izlését első sorban a költők és pedig a drámai költők fejlesztették, nemesítették s ezért ezek gondos megismertetésén és terjesztésén fáradoztak. Ehhez járult Cato óta a görög nyelv és tudomány megkedvelése, mely utóbbiról pillanatnyi ismeretet szerezhettek a görög bölcsészek küldöttségétől, Crates Malletestől és három társától. (600 körül.)

Kevésbé volt gyümölcsöző a képzőművészet körében görög műremek napokinti szemlélése, melyeket szerencsés hadvezérek és rabolni szerető magistratusok következetesen Rómába és mezzei lakásaikba hordottak össze. Ily vállalatokra való gondolat t. i. sehol sem a szépek és magasatosnak mély csudálása és eleven, való megismerése szült, a mire idejük nem volt és a melytől a tömeg előítélete iszonyodott; de a hírnév és a patriotismus kielégítést nyert abban a gondolatban, hogy a

hazának ajánlják tulajdonul azt, a mit a nép hite megbecsülhetetlennek nevezett!

Hatásosabb volt ennél görög könyvek általános elterjedése, a minek érdeme *Aemilius Paulus* illeti, az első nemest, a ki hadizsákmány gyanánt válogatott műveket hozott magával s ezzel azok nagyobb elterjedését több példányban eszközölte. A görögökkel való közelebbi érintkezés irodalmuk alaposabb megértésére vezetett. *Polybius* és *Panaetius*, mint az ifjabb Scipio társai, befolyásosabbak lettek. Azok, a kik ezek és hasonló körébe jutottak, görög tudományosságot szereztek, mint *Celius Tubero* és *Sulpicius Gallus*. A történetírás anyag és vélemény tekintetében görög szerzőkre támaszkodott. Az ékesszólás végre nagyobb körben mozgott, mikor módszeres gyakorlatra és szabályos alapokra vetették. Így származtak a szilárd alapon álló szónoki iskolák, minthogy a korábbi kísérleteket egy 592. évi tanácshatározattal megsemmisítették.

Latin szónokok most előkészítő elméleti iskolát állítottak fel azok számára, a kik mint szónokok nyilvánosan akartak fellépni; de bizonytalan, hogy minő viszonyban és összhangzásban a római intézményekkel, míg nem egy 601. censori edictum elrendelte, hogy ennek is, mint szabad és önálló foglalkozásnak, célját határozzák meg. Nyilvánosan csekély összeköttetésben állottak más oktatással, mely most már számos grammatikai iskolában folyt, mégis a nélkül, hogy eme tudományos és irodalmi képzés észrevehetően terjedt és emelkedett volna. Inkább stagnáló állapotban volt, mint általában az elemi tanítás, és még mindig csak finomabb házi nevelésre szorított, melyet rendszeren, kiváltképpen kezdetben görögök vezettek, kik mellett képzett anyák gyermekeikre teljes befolyást gyakoroltak. Előadás és írásmód élénk bizonyítékai voltak a nemes családok jó, hamisítatlan hangsúlyozásának és a mint ennek változása a beszéd egyszerűségét és izlésteljes műveltségét tanusította, úgy irtak és beszéltek azok, a kik elfogadták a municipiumok és provincialis idiotismusok bizonytalan és zavaros modoroságát, tisztátalan és hibás latinsággal. Valamint Scipio Aemilianus ellentétei Laelius, Terentius: úgy Pacuvius- és Caecilius Statiussal szemben a Gracehusok és más államférfiak birtak befolyással a tradícióra nézve.

Az iskolák alárendelt helyzetükből még nem szabadultak fel, mert az állam tekintélye semmi nem-gyakorlati újítást nem engedett meg. De a nyelv is ragaszkodott józan archaisztikus ruhájához; az irodalom ingadozott, mivel az előadás formája a pontos és tiszta ki-

fejezéstől való átmenetet az elegantiához, tökéletességhez és korrekthez mintához még nem találta meg; a tudomány egykori szegénységében és gyengeségében állott, melylyel szemben nem jött tekintetbe a görögöknek kevésse megértett bölcsesége.

A római nevelés tökéletesebb alakja a VII. sz. közepén kezdődött és a monarchiának az új rendhez inkább benső erőt, mint quantitative kiterjedést kellett kapcsolnia.

Külső ösztönzések gyorsabb haladást idéztek

Sárosy Gyula bujdosása Hevesmegyében.

Kalmár Pista is ezt akarta ugyan, de előbb mégis Sárosy véleményét kívánta hallani. Sárosy felfogásunkat helyeselte s oly tüzesen karolta fel az ügyet, mint a demokratia ügyét, hogy csillapítanunk kellett őt. Végre az ezredes elé került a dolog s a tiszt kénytelen volt megverekedni. De szegény K. huzta a rövidebbet, lábába furódott a golyó.

Almássy József gy.-halászi földbirtokos, Almássy Ignácznak, a volt gömöri főispánnak fia, ó-conservatív gondolkozása büszke aristocrata volt, ki Kossuthot, mint a demokratia vezérét, gyűlölte, de a Bach-kormányt nemcsak gyűlölte, hanem utálta és megvetette. Három fia volt. Egy már befejezte tanulmányait. De az én két tanítványom is legény számba ment már. Mind a három fiuval baráti viszonyban voltam. A háziur szeretett politizálni és vitatkozni s egész szenvedélylyel szidta Kossuthot és a demokratia. Természetesen, én lándzsát törtem mindkettő mellett. Minden ebéd és vacsora alatt a mi vitáinktól harsogott a kastély étterme. Eleinte nagyon különösnek tetszett Almássy előtt az én elienmondásom és ripsz-tom. De szépen hozzátörődött. Láta, hogy ezen nem lehet másképp változtatni, csak ha ő elhallgat, de hallgatni nem szeretett. Folyt tehát erősen a vita, sokszor egész haraggal hagyta el az asztalt. Neje, b. Prónay Antonia, bizalmasan föl is kért, hogy engedjek valamit s ne vigyem annyira a vitát. Én bocsánatot kérve tőle kijelentettem, hogy szava mindenben parancs előttem; de ily vita elől kitérnem nem lehet; áruság volna ez meggyőződés ellen.

Lassacskám azonban, esakhogy más okból, napról-napra csillapodott a vita heve. Az ó-conservatív aristocrata mindennap feladott valamit álláspontjából; be kezdte látni, hogy Magyarország, ha még van jövője, mint szivünk almában ragyog, azt csak a demokratia

elő úgy a pártok politikai emelkedésében, mint a tudományos, tervszerű szónoklatnak élénkségében, a grammatikai és rhetorikai tanításban, a görög irodalomban, általában a szellemi téren és irányban a válogatott szép előadásra nézve.

Bizonyos fokozatok származtak tehát a rendszeres oktatásban, melyeknek egybefüggése azonban nem biztos, nem érhető meg sem magában, sem a különböző időkre nézve.

(Folytatása következik.)

aegise alatt érheti el, hogy tehát a 48-ki törvények nemcsak nem átkos, hanem nagyon is üdvös és nemzetmentő hivatással bíró codexet képeznek s hogy ennél fogva Kossuth nagy és tiszteletre s halára méltó államférfi. Az év vége fele már nem említette Kossuth nevét, csak a legmélyebb tisztelettel s ha sapka volt a fején, megemelte azt. Ily ereje van az igazságnak. Sárosynak minden találkozásunkor el kellett mondanom, miről folyt legközelebbi vitánk s mennyire haladt elő a metamorphosis. — E metamorphosist egy találó költeményben meg is énekelte, mely ugyan az átváltozás magasztalásával volt tele, de mégis bizonyos epigrammaticus éllel végződött. Sajnálom, hogy e költeményt nem közölhetem. Nincs meg többé. Már évekkal ezelőtt hasztalan kerestem irataim között.

Gy.-Halászon szabad időmet arra fordítam, hogy neki feküdtem a franczia nyelv és irodalom tanulmányozásának s csakhamar odáig jutottam, hogy Béranger lett egyik legkedvesebb olvasmányom. Fordítgattam is belőle. Sárosynak nagyon tetszettek e fordítások, azaz nem annyira e fordítások, mint magok a költemények s ezentul mindig magammal kellett vinnem a Chansonokat, ha Gyöngyösre mentem, mert S. megkivánta, hogy egy-két darabot mindig olvassak fel s commentáljak neki belőlük. El volt ragadtatva általuk. Béranger lett előtte a legnagyobb költő. Nagyobb, mint Petőfi. Azon költők közt, kiknek műveiből Sárosy szavalni szeretett, Petőfit nem említettem. De egyszer mégis szavalt tőle egy költeményt, a «Megy a juhász számaron» kezdetű néprománecot, de hogyan? Oly szárazon és hidegen s bizonyos kicsinylő hangon, hogy el nem hallgathattam előtte e fölötti megütöközésemet. De ő csak vállat vonogatta és nevetett s bővebb magyarázatba nem bocsátkozott.

Sárosy Gyulában — ha tehetségeit elemezzük,

sok oly tulajdonságot találunk, melyek, ha bizonyos megfelelő irányban fejlődhetnek — őt par excellence népköltővé tehetnék volna. Erre mutat kiváló népszónoki képessége is. De az «Arany Trombita» mégis egész költői egyéniségét, amint az kifejtett és egész pályáját tekintve, csak egy oly kivételes jelenség, csak egy oly renden kívüli tüneményes mozzanat, mely egészen magában áll művei között. Irt ugyan ő már előbb is s irt később is népies költeményeket; de ezek meg sem közelítik az «Arany Trombitát» s nem tartoznak sikerültebb művei közé. Kisfaludy K., Kölesey, Vörösmarty költészetének tején nőtt fel muzsája. Eszme és érzés, forma és hang, minden, minden — kivéve a szerb románéz féle genret — e nagy költők hatására vall benne. E hang, e formák oda forrtak lelkéhez, assimilálták tehetségeinek eredetileg a népieshez hajló elemeit s uralkodóvá lettek egész költői egyéniségén — oly hatalommal, hogy — bár e hatalom ellen az «Arany Trombitával» egyszer egy szerencsés forradalmat csinált, de ennek lezajlása után megint csak a régi oltáron gyujtotta meg istennek legtetszőbb áldozatait. Azon idő alatt, míg Gyöngyösön tartózkodott, a tanítványai részére irt verseken, az Almásyról irt költeményen s egy pár népdalfélén kívül alig irt valamit, legalább megemlítésre méltót nem.

Vachott Sándor alig egy óra járásnyira fekvő rédei birtokáról Gyöngyösre gyakran bejárván végre neszét vette, hogy Sárosy ott lappang. Midőn ez iránt bizalmasan kérdést intézett hozzám s felszólított, hogy mondjam meg, ha tudom, való-e a suttogott hír: lehetetlen volt a további titkolódzás. Azon kérdésére, hogy S. mindeddig miért nem kereste fel? vagy ha hozzá kimenni nem tartotta tanácsosnak, miért nem adott neki találkozózt a városban? — csak annyit jegyeztem meg, hogy S. e tartózkodása épen irántavaló szeretetében leli magyarázatát és annak megfontolásában, hogy a fenforgó körülmények közt senkisémet lehet elég óvatos, nehogy magával együtt másokat is bajba keverjen; azt pedig nem tudná S. magának megbocsátani, ha miatta őt s családját valami kellemetlenség érné. S Vachott S. ezen megnyugodott és beleegyezett, hogy tarálkozásuk későbbre halasztassék. De e megnyugvás nem sokáig tartott. A szív embere volt mindkettő. Epédtek egymásért. Nem birták egymást tovább nélkülözni. Találkozni kívántak. És találkoztak. Mennyi kérdezni, mennyi mondani valójuk volt! Tőlem már mindent tudtak egymásról s mégis mindenről

kérdezősködtek s mindenről beszámoltak egymásnak. Alig tudtak egymással eltelni. Azonban este lett s Vachott Sándornak indulni kellett. De mielőtt elváltak volna, Sárosy kijelentette, hogy — bár szeretné, ha Gyöngyösön, hol okkal-móddal baj nélkül tehetik, minél többször találkoznának; de Rédére ki nem megy. Ez megváltozhatatlan elhatározására. S komoly megfontolás után ebben meg is állapodtak.

De ezen megállapodás sem volt erősebb az előbbinél. A kölesönös rokonszenv és barátság s a vágy egyikben — látni barátját kedves családi körében, a másikban — fogadni a jó barátot saját házában, erősebb lett minden megállapodásnál. Még egy hívás kellett s kész volt az ajánkozás. Csak az első látogatás ment nehezen. De midőn Sárosy látta, hogy a ház asszonya is, bár ennek szíve aggodalommal volt tele, oly szívesen fogadja, mintha ezzel megszűnt volna a töprengésre minden ok, fölmentettnek hitte magát azon önmagának tett ígéret alól is, hogy csak ritkán jelenik meg jó barátja családi körében . . .

De e kirándulásoknak nemsokára vége szakadt. Bekövetkezett amiről már régóta lehetett tartani. Sorsich Albert ellen kiadatott az elfogatási parancs. A közhit szerint egy Gyöngyösön tartózkodó idegen ember árulta el. Meg is nevezték azt. De én nem írom ide nevét, mert Sorsich Albert kiléte ez időben már oly nyílt titok volt, hogy minden árulás nélkül is könnyen juthatott oly hivatalos fülekbe, melyek ily becses titkokat nem szoknak szélnek eresztetni . . . Az elfogatására küldött poroszlók nem találják őt lakásán: sikerült onnan, jövetelök neszére, a kerítésen keresztül, kimenekülni. S mit tesz meglepetése első zavarában? Egyenesen Rédének tart Vachott Sándorékhoz. Ott rögtön belátja végzetes hibáját, azonnal visszafordul, hogy följelentse magát, de az őt kereső esendőörök már az uton fogolylyá teszik őt.

Sárosy csakhamar Pestre, az Uj-épületbe szállítatik, hogy ott hadi törvényszék elé állíttassék, Gyöngyösön pedig megindul a nyomozás, kutatás, zaklatás, mindazok között, kik vele ismerettségben voltak. Az eredmény képzelhető.

Letartóztatás, fogság, börtön.

A foglyok közt ott van Vachott Sándor is. Viszik őt is Sárosy után az Uj-épület börtönébe, hol — mielőtt még elítéltetnék — örülttől leszen.

Az lett sorsa, a mitől úgy féltette Sárosy.

(Vége.)

Amerikából.

Amerikából, a kihalásnak indult rézbőrűek csodás hazájáról, a magyar ifjuság akárhány szebbnél-szebb új könyvet, leírást olvashat. De nem kevésbbé érdekes tudni, hogy az új világban már a multban is járt magyar ember, a ki az odavaló viszonyokat ősből állapotukban láthatta, mint a mai utazók. Ilyen volt Fáy Dávid, Magyarország egyik régi nemes családjának fia, ki protestáns szüleitől született, mint Pázmány Péter, aztán, mint ez, a jezsuita szerzetbe tépett, annak jeles és híres tagja volt és mint hírhirdető, térítő 1753-ban Lisboából Amerikába hajózott. Tapasztalatait édesanyjához és testvérehez, Lászlóhoz intézett levelei tartották tőnn, melyeket érdekes tartalmuk, közvetlen vallásos és szívhez szóló hangjuk, a bennök nyilatkozó magyaros észjárás mint a régi magyar levélstílus értékes emlékeit, különösen a tanuló ifjuságra nézve, fölöttébb ajánlatossá avat:

D. a. J. Xtus. Ajánlom igazi fiui engedelmességgel teljes szolgálatomat Édes Asszonyom Anyámnak. Istennek véghetetlen kegyelméből szerencsésen ide érkezvén, utazásomról és mostani állapotomról fiui engedelmisséggem szerint tudósítom Édes Asszonyom Anyámat és mindenek előtt anyai kezeit fiui alázatossággal csókolom és hogy ezen levellem friss egészségben találja Édes Asszonyom Anyámat, egész szívemből kívánom.

Minnek előtte Lisboából*) elindulnánk, a felséges király kezei csókolására szokás szerint bocsátatunk, tizenhét misszionáriusok, onnet a felséges királynéhoz, annak utána az öreg felséges asszonyhoz, a kivel is ötször volt szerencsém beszélennem, most utolszor is majd egy fertályig méltóztatott velünk beszélni és a többi között kérdezte a P. Procuratort, ki legyen a Superior avagy előjáró ezen utazásban és a P. Procurator nagy orezám pirulására engemet nevezett ő felsége előtt; én meghajtottam a térdeimet ő felségének s ő felsége viszontag köszöntött s a fejét is meghajtotta s mikor szólott is velünk, mindéig a tisztelendő atyasággal titulázott bennünket.

Elbucszuván azért mindenütt, a hol illendő volt és minden portékánkat elkészítvén, júniusnak első napján, két óra felé a hajónkba, mely Divina Providentiának nevezetett, mentünk és négy óra felé felvettük a vas-macskát, a vitorlákat a szélnek eresztettük, de csak két óráig tartott az utazásunk, mivel azon nap egynehány hajó készületlen lévén,

csak két mélyföldet mentünk, azért a betlehemi torony előtt (ugy nevezetik Lisboának egyik része) egy vasmacskát eresztettünk a tengerbe és békességgel nyugodtunk.

Második júniusban ellenkező szél támadott, azért a hajók ki nem akartak menni, de ő felsége egy királyi hajócskán minden hajóhoz küldvén Marchio de Alagrete-t, parancsolatot ad, hogy vagy menjünk ki, vagy ezen esztendőben maradjanak Lisboában a kalmárok. Azért vagy élet vagy halál, felemeltük a vas-macskát és ide-tova fel s alájárván megindultunk, egyszersmind 40 hajó, maga ő Felsőge, testvéreivel és majd az egész nemességgel lóháton a tenger partjára jött, hogy a kimene-telt láthassa; valóban is nincsen oly szép multság egy könnyen, mint sok hajót látni a tengeren, mert nem egyébképen látszik, hanem mintha szintannyi vár evedzene a tengeren, kivált ha a vitorlák mind ki vannak bocsájtva.

Megindultunk azért 4 óra felé és a mi hajónk jó járó lévén, mindjárt a fegyveres királyi hajóhoz tette magát, hogy a többi kalmár hajók előtt járva, távol legyen a veszedelemtől, mert ha két hajó összeütközik, minden bizonnyal ketté török, oly nagy ereje legyen a szélnek, mikor a vitorlákba veti magát; de mindazonáltal, jóllehet első voltunk, féltünk igen, hogy a szél, mert igen gyenge volt, hirtelen meg ne álljon, éppen akkor, mikor a kösziklak között leszünk; azért is a mi kapitányunk Joannes de Sylva Ledo, őt vasmacskát készítettett minden szerencsére, mert ha ezen helyen megállapodik a szél, a tengernek mindenkor habozása a kösziklára hajtja a hajókat és izre porrá tör. De hála legyen az Istennek, mindjárt, a mint a tengerre értünk nagyobbodni kezdett a szél és előbb ellenünk lévén, hátunk után jött s fél óra alatt minden veszedelemből kivitt.

Mikor kimentünk, a fegyveres hajók nyolcz ágyut kilöttek és sz. Julianus várát, mintegy bucsut vévén köszöntötték; viszontag a vár minden fegyveres hajónak és a többinek 7 ágyulövessel szerencsés utazást kívánt és így Lisboától és egész Európától örökös bucsut vettünk. Szerencséttesse az Ur Isten mindenekben maga szent akarata szerint. Egész éjjel jól mentünk, de felviradván, észrevettük, hogy egy hajó hátramaradt, azért a kapitányhajó három ágyulövessel jelt adott, hogy visszafelé mennénk, azért fordítván a vitorlákat, a mely utat tettünk éjjel, nappal elvesztettük, de kilenez óra felé hozzánk érkezett.

(Folytatása következik)

*) Lisboa = Lisboa, Lissabon.

VEGYESEK.

Kitüntetett tanítók. Két érdemes tanító részesült e hó 3-án legfelsőbb kitüntetésben. *Bazilich* Márton fehéregyházi és *Felszer* József görbendi tanítónak a népnevelés és népoktatás terén szerzett érdemeik elismerésül a király a koronás ezüst érdemkeresztet adományozta.

Kossuth-szobor Kecskeméten. A «híros város» lelkes lakossága már ötezer forintot felül gyűjtött Kossuthnak Kecskeméten felállítandó szobrára. Ezt az összeget azonban még nagyobbra akarják növelni, hogy a szobor méltó legyen a megdicsőülthöz és a városhoz. Most Szent-István napján nagyszabású népünnepet rendeznek a magasztos czélra. Különösen ki kell emelnünk, hogy ugy a szobor létesítésének mint ezen ünnepély rendezésének élén a polgármester, Kada Elek áll s mellette a kormánypárt elnöke, dr. Szeless József és a függetlenségi párt elnöke, Szappanos István. Tehát a kecskeméti pártkülönbség nélkül buzgólnak a nemes ügyben.

Falb Rudolf Andrée útjáról. Falb, a népszerű vihar-próféta, érdekes nyilatkozatokat tett egy német újságíró előtt Andrée északsarki útjáról. Az ő nézete szerint az északi sarkot csak kormányozható léghajóval lehetne elérni s csak egy ilyen módon eszközölt expediciótól várhatnánk pontos ismeretést a föld ez ismeretlen része felől. Andrée ki van téve annak, hogy ha véletlenül el is éri léghajójával az északi sarkot, alkalmas szelek hiánya miatt el lesz zárva előle a visszatérés útja. Nem valószínű, hogy vannak olyan légáramok, amelyek egyenesen az északi sark felé vonulnak, de némi alapja lehet annak a föltevésnek, hogy a sarkot széles ivben légáramlatok veszik körül. Valószínű az is, hogy a sarkon nem vízszintes, de függőleges irányúak a légáramlatok. Andrée-nak nagy nehézségbe fog kerülni, ha esetleg eléri az északi sarkot, hogy ezt minden kétségen kívül meg is állapítsa, mert itt a delejtű a magnetikus változások miatt felmondja a szolgálatot; csupán a nap állásából számíthatja ki, hogy elérte-e az északi sarkot. Andrée-ról, ha sikerül visszatérnie, a legjobb esetben azt fogják tartani, hogy egy mértéktelenségre megközelítette az északi sarkot. Valaki az Andrée tapasztalatai alapján ismét meg fogja talán kísérteni a sark elérését s róla majd azt fogják mondani, hogy már csak egy félmértéktelenségre volt a czéltól. De csak a kormányozható léghajón utazó érheti el, hogy azt mondják felőle: Ez csakugyan már volt az északi sarkon!

IRODALOM.

A Szépirodalmi Könyvtár új kötetei. A Franklin-Társulat Szépirodalmi könyvtárának kötetei örvendetesen gyarapodnak. A hazai és külföldi elbeszélő-irodalom e válogatott gyűjteményében újabb két olyan mű jelent meg, mely számot tarthat a mihamarabb való elterjedésére. Az egyik ifj. Ábrányi Kornél egy már jól ismert regényének új kiadása; „Melyik erősebb?” a czíme és a magyar társadalmi regények javához tartozik; a másik Drachmann Holger. Tengeri és tengerparti történetek cz. munkája, melyet dr. Baján Miksa fordított. Drachmann a dán irodalom sokoldalú kitűnősége. A kötetben 16 kisebb elbeszélést és rajzot találunk, ama mesteri apróságok közül, melyek a halászkok, a tengerészek életéből és küzdelmeiből vett történeteket oly művészettel állítják az olvasó elé. A könyvek ára, mint a Szépirodalmi Könyvtár minden kötetéé, sűrűre vászon kötésben 1—1 frt.

Szerkesztői telefon.

Tek. Bellaágh A. tanár urnak. Nagy köszönettel vettük, a szíves érdeklődést kérjük továbbra is. — **Kohn Vilmos, N.-Kanizsa.** Rajzai nagyon kezdetlegesek. Aztán az ilyen dolgokat mind külön papírra, tussal kell rajzolni. — **Oláh Gábor.** Félretettük. — **Nagy György.** Az óda tetemes simitással tán jönni fog az őszszel. Az elbeszélést szívesen közölnök, ha a második felét, a legációba indulástól, illetve, a megérkezéstől kezdve újra és figyelmesebben megírná. Ez a rész nagyon is pongyola, el van sietve és a vén diák kalandjai nem elég érdekesek. Próbálja meg. — **Désiré. Ó-Moraviczka.** Hogy illeti meg? Nos hát írjon maga nekünk egy percz alatt kilenczven szót. — **Tek. Gál Kálmán tanár urnak.** A legnagyobb örömmel és köszönettel. — **Frankl G. k. a.** Leányok részére irt magyar irodalom-történet és olvasókönyv ép a napokban fogja elhagyni a sajtót. Irta Horváth Cyrill. Kiadja az „Athenaeum” r. t. (Fereneczek tere). A két kötet ára 2 frt s a kiadónál megrendelhető. Két éves érettségi tanfolyam felsőbb leányiskolával kapcsolatban a belvárosi (Lipót-utcai) felső leányiskolában van; kérdezősködni Iahóthy Sándor igazgatónál lehet. — **Z. F.** Biztosíthatjuk, a stiglicz nem kakadú. — **Sz. F.** Ön egy hosszú értekezést küld közlésre s azt bizonyítja, hogy van Isten. Azt hiszi akad a mi olvasóink közt olyan, a kinek ezt bizonyítani kellene? Aztán higgye el, az atheistának nem érvek kelnek, hanem valami más. „Nagy fenn köpnek”, mondja Pázmán, míg jól mén a dolguk; de bezzeg ha szorul a kapeza, kiabálnak utána. — **N. N.** Már megint! Nos hát ha minden áron kritikát akar, ime: Versét a szerkesztő kutyája megszagoita. Azóta nem láttuk többé. Világszerte köröz.k. — *Lapunk olvasóit általán kérjük hogy az előfizetésre, a lapnak hovaküldésére vonatkozó dolgokban ne hozzánk, hanem egyenesen a kiadóhivatalhoz (VI. kerület Teréz-körút 23. szám) forduljanak.*

«Kosmos» müintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Egész évre 4 frt.		SZERKESZTI: Dr. RUPP KORNÉL főgymnasiumi tanár.	SZERKESZTŐSÉG: Budapest, IX., Soroksári-utca 31. KIADÓHIVATAL: Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz. KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.
Fél évre 2 frt.			
Negyed évre 1 frt.			
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	

Jókai és az iskola.

Minden művelt ember meg szokta becsülni azt a tanítézetet, melyben kiképeztetését nyerte. Széchenyiről, «a legnagyobb magyar»-ról pedig még azt is följegyezte a hagyomány, hogy meglelt férfikorában mindig levette kalapját, ha azon iskola előtt ment el, melynek egykor növendéke volt.

Több adatunk van rá, hogy «a legnagyobb magyar regényíró» is mindig kegyelettel, hálával és a szeretet melegével szokott visszaemlékezni iskoláira. Ez különben oly természetes is, hisz férfikorunk kedves emlékeinek gyökerei rendszerint az iskolába nyulnak vissza. Önök, kik most az élet virágkorát élék, kik még a tanítézet falain belül tartózkodnak — ezt még nem értik, mert még nem tapasztalták; mi azonban, kik már visszatekinthetünk a tanulókorra: szívesen keresgélünk olyan ifjúkori emlékeink között, melyeken még mindig jól esik az elmerengés.

E tekintetben, ugy látszik, mindnyájan egy ugyanazon lélektani törvénynek vagyunk alávetve s az se tagadható el, hogy első sorban minden ember az iskolának köszöni azt a szellemi kincsét, a mivel bír. Ezt legjobban mi tudjuk megítélni, mi, a kik látjuk önöket az iskolába lépni, mint kis gyermekeket és látjuk távozni, mint érett fiatalembereket. Lehetetlen tehát, hogy az igazán tanult ember hálát ne érezzen azok iránt, kiktől csak jót tanult s hogy ne becsülje meg azt a helyet, hol ifjú éveit tölté! — Jókai, a mellett, hogy szeretettel emlékszik meg oktatóiról, büszkén vallja magát a pápai collegium tanítványának, hol az önképzőkörben jutalmat nyert, s a hol 17 éves korában a «Zsidó fiu» czimű drámáját írta, melylyel akadémiai koszorúért pályázott. Ezt ugyan nem nyerte el, de az akadémiai dícsé-

ret, mely neki már oly ifju korban kijutott, bizonyára buzdításul szolgált, sőt talán döntő befolyással is volt arra, hogy később világhírű író legyen belőle. Ez 1843. márczius 8-ikán történt s innen számítjuk Jókai irodalmi munkálkodását, melyet 50 évig folytatott.

Jókait a kegyeleten és hálán kívül még a szeretet melege is fűzi emlékei közt a pápai iskolához. Itt ismerkedett meg és itt élt együtt legkedvesebb ifjúkori barátjával, Petőfi Sándorral, a ki a most említett pályamunkát tisztázta le neki, s a kihez később is, Petőfinek 1849-ben bekövetkezett haláláig, őszinte baráti kötelék füzé, bebizonyítva azt, hogy az iskolában kötött barátságot kivisszük az életbe is.

Két ilyen nagy szellem találkozása és barátságja nem maradhatott következmény nélkül. Egymást buzdítva gazdagították irodalmunkat jeles műveikkel, együtt szerkesztettek lapot, mindaddig, míg Petőfi föl nem köti a kardot, hogy a haza védelmére siessen. Petőfi baráti vonzalmát Jókai iránt az a költemény is tanúsítja, melyben esodálatos sugallat folytán mintegy belát a jövőbe és megjósolja azt, a mi csak később, évek multán fog bekövetkezni, hogy holta után a nemzet szobrot fog emelni halhatatlan emlékének, de Jókai tul fogja őt élni s könyvei hullanak majd a babérra, melyre a halott már nem büszkélkedhetik. . . . És ez a barátság a két költő között az iskolában keletkezett!

Talán ez is volt egyik oka annak, hogy Jókai később is oly sokszor visszatér az iskola falai közé és jeleneteket szó műveibe az iskolai élet világából. Sőt van két elbeszélése, melyeknek tárgya teljesen a deákéletből van merítve s a melyeket az ifjuság oly nagy élvezettel szokott olvasgatni.